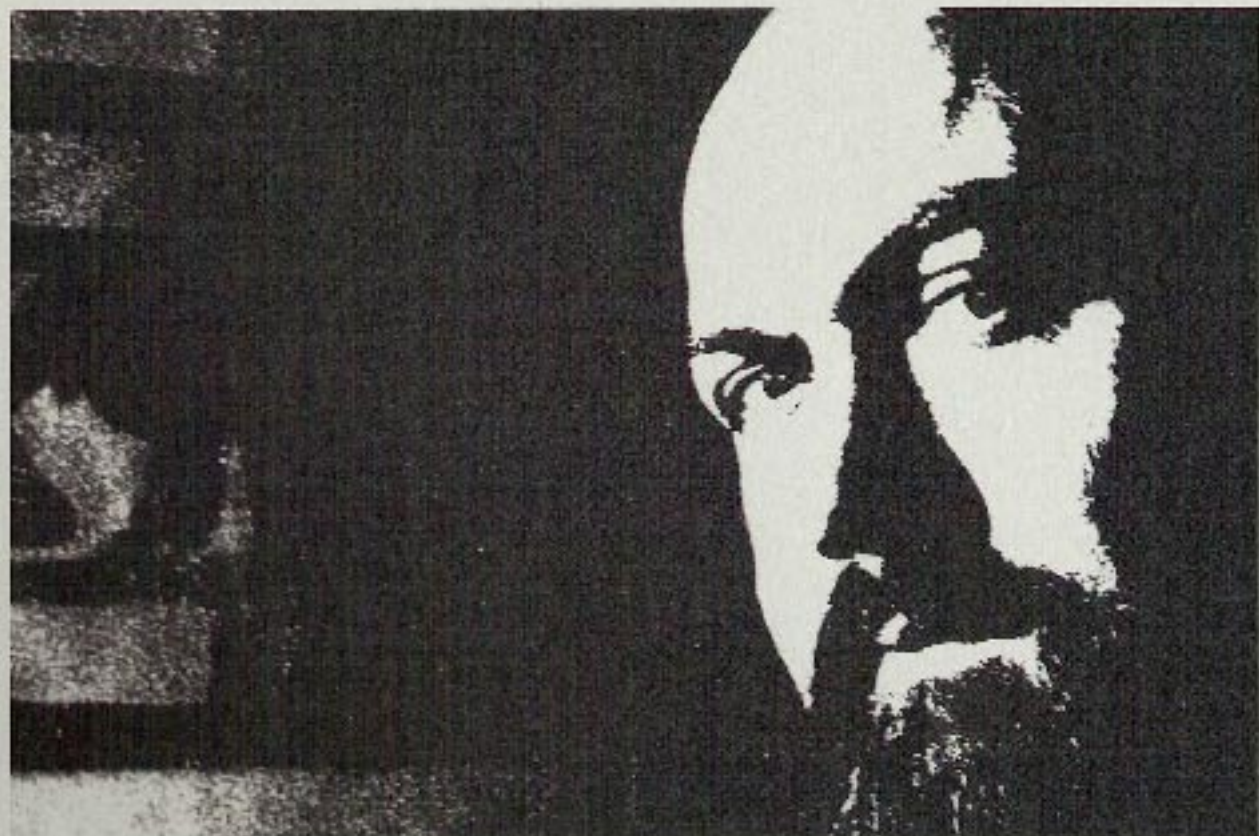

Det var ordet...

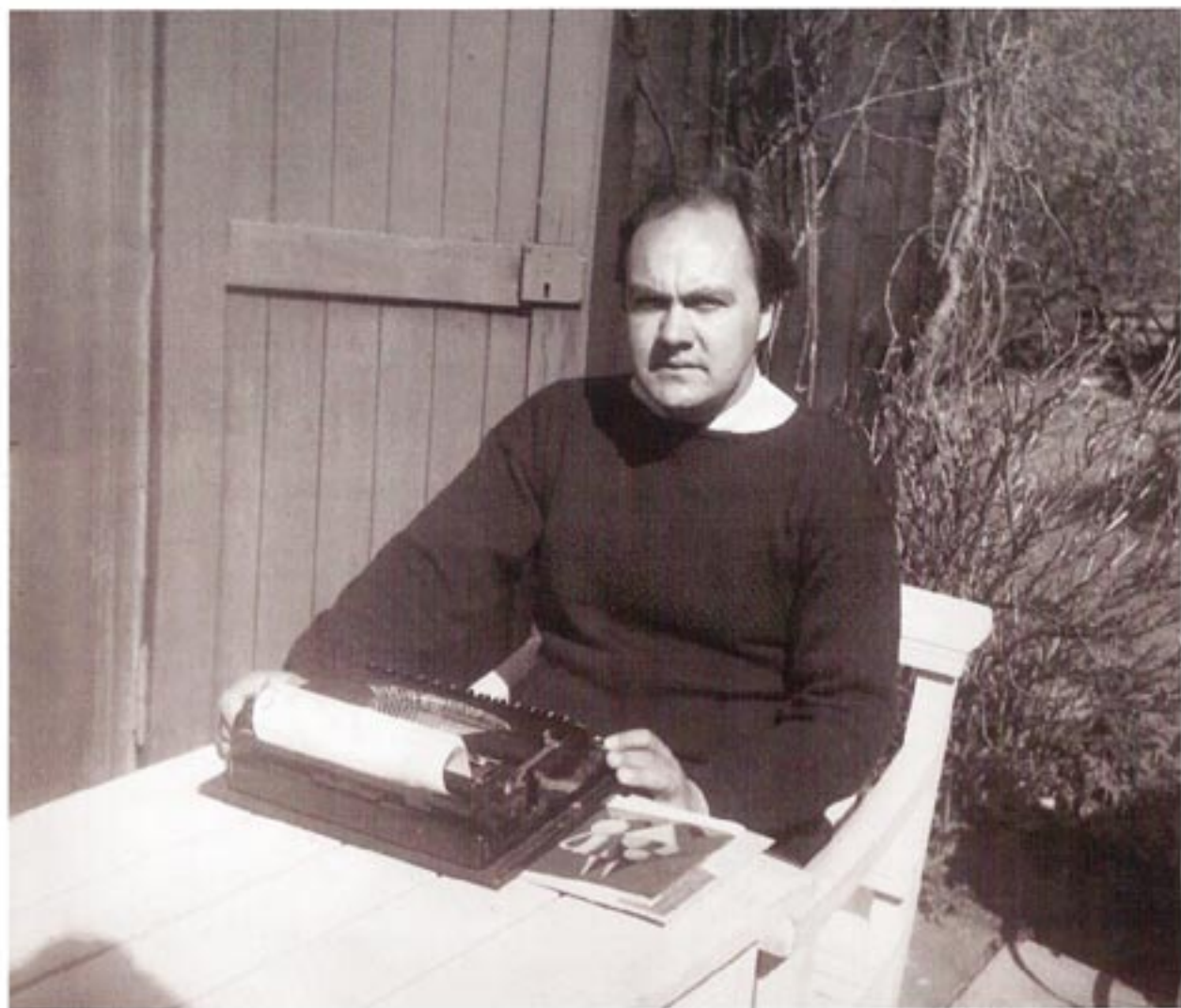
Robert Corydon

SILKEBORG KUNSTMUSEUM

Robert Corydon

SILKEBORG KUNSTMUSEUM

Corydon ved skrivemaskinen. Uden år, fotograf ubekendt.

Forord

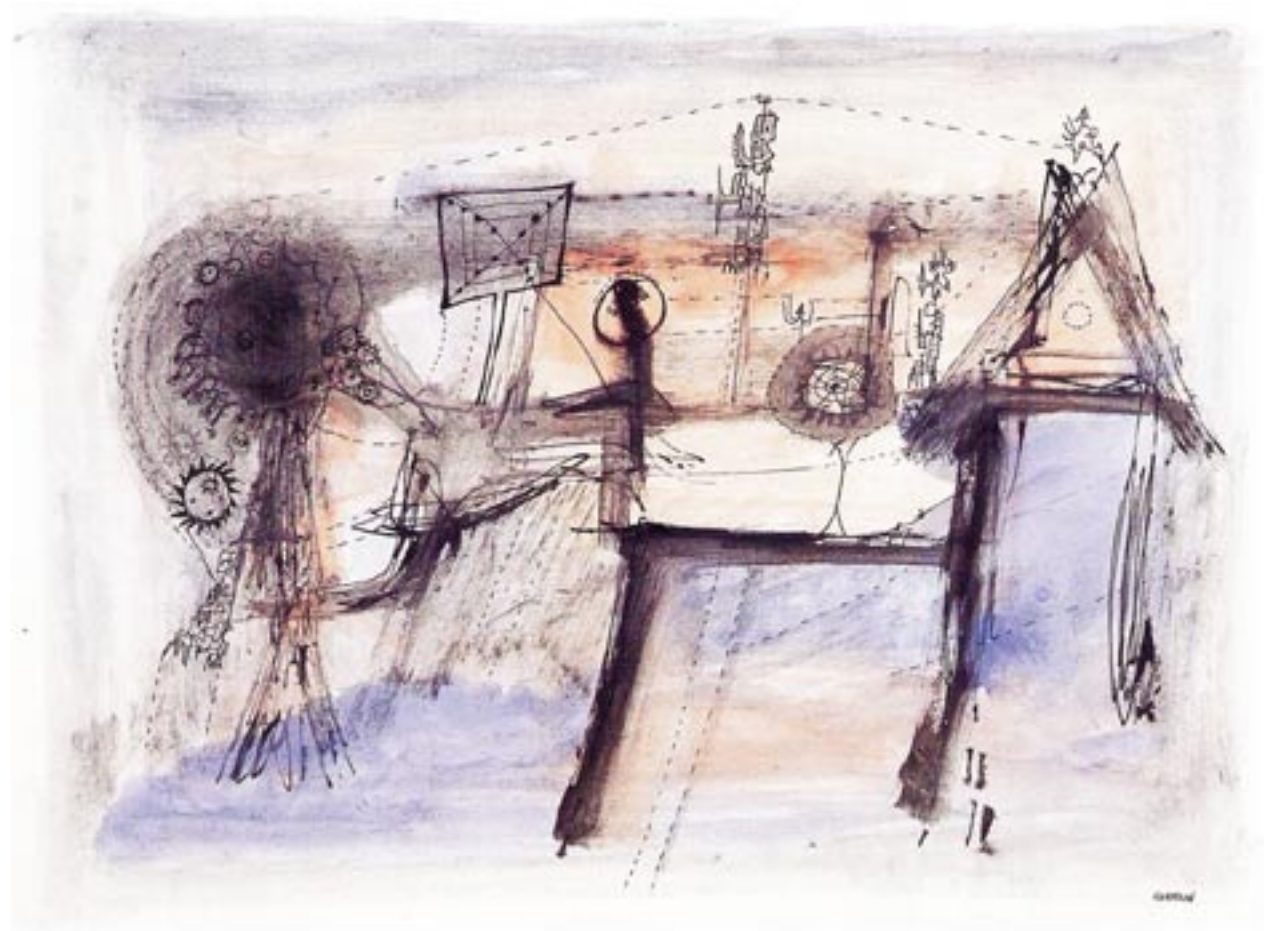
Robert Corydon var en af dansk poesis fornyere i 1950'erne 60'erne og 70'erne. Hans digte er lige så meget billeder som ord, og da han oven i købet i perioder slap ordene til fordel for billedudtrykket, får det mening at præsentere hans værk på Silkeborg Kunstmuseum. Her føjer det sig ind med selvfølgelighed sammen med de andre ord- og billedmagere i museet.

Corydons akvareller, calligrapoetica og digte har været udstillet sammen før. Vi gør det igen i den overbevisning, at hans værk er en helhed, der med held kan opleves sammen.

Akvarellerne fremstår som udfoldede panderter til digtene, som udvidelser af ordene og bogstaverne og som selvstændige universer. De sekunderes af Corydons poetiske sammenblanding af billede og skrift. Hans calligrapoetica – billeddigte, hvor ord og bogstaver opleves gennem deres udformning mere end gennem sproglig betydning.

Vi vil gerne takke Gerda Corydon, fordi hun har overladt til Silkeborg Kunstmuseum at udstille Roberts billeder, Thomas Bidstrup Jeppesen for at give indsigt i Robert Corydons værk, for katalogteksten og for sammen med de andre bag afsnitp.dk at give en ekstra dimension på dansk poesi og kunst.

Dorte Kirkeby Andersen

Solhedgang i antenneskov. Uden år.

En stjerne i kikkertens udkant

Af Thomas Bidstrup Jeppesen

»Maleriet og malere var meget tidligt inde i min tilværelse og var sproget ikke blevet så væsentlig en del af mit liv, havde jeg nok samlet mig om maleriet. Jeg har ikke kunnet lade være at koncentrere min oplevelse og fantasi i akvareller og konkrete tegn i to bøger, jeg har kaldt calligrapoetica. Jeg drømmer om engang at forlade ordene, som til tider kan forekomme mig selvretfærdige, og helt hellige mig det lille maleri i vandfarver, som har givet mig så mange fine ordløse oplevelser. Måske de rigeste – som i musikken?»

– sådan skrev Robert Corydon under titlen *Skyggen i spejlet – Et erindrings-rids*. Han havde troen på at billedkunsten og ordet kunne sammensmeltes i et. Corydon var en alsidig kunstner der så visuelt og lydligt på det poetiske, på malerens og digterens værker: »Digte med ord, digte i tusch, vand- eller oliefarve. Det er det samme, det er konventionen, der deler kunsten op i arter, som om kunst var zoologi.« skrev han i 1967, men lang tid forinden var både hans billeder og digte tydeligt påvirket af hinanden. Han var en af de »stjerner i kikkertens udkant« – som nævnes i et af Peter Laugesens digte.

Robert Corydon levede fra 1924 til 1984 og hans bevægelsen fra ung til voksen skete i Roskilde. Det begyndte med læreplads i en kolonial og videre som journalistelev på Roskilde Avis. Samtidig tog interessen for poesien for alvor til. I 1945 var han elev på Askov Højskole, hvor litteraturen og litteraterne gav ham det egentlige skub til at forsøge sig som digter. Her mødte han også sin kommende hustru Gerda. Hun fulgte med Robert hele livet.

Journalistikken blev Robert Corydons dagligdag og levevej under hans skabelse af kunst. Til Berlinske Aftensavis skrev han i en kronik i 1953 med overskriften *Maleri og Digtning*: »For mit eget Vedkommende har Malerkunsten været den stadig igangsættende Paavirkning, og det er maaske en Tilfældighed, naar det er Pen og Papir, der er blevet Værktøjet. Lyrikeren og Maleren har saa afgjort let ved at paavirke hinanden. For dem begge er det billedmæssige Udtryk det afgørende, Udkrystalliseringen af en fortættet Billedstil. Begge har de maattet samle Tingene, det oplevede Stof i et fuldgældigt Billede med Farve, Lyd og Belysning. Det er saa at sige den samme Slags Nethinde, der skal paavirkes.«

Forholdet til malere og grafikere har haft mindst ligeså stor betydning for Corydon som venskabet med digterne Halfdan Rasmussen, Orla Bundgård Povlsen, Palle Jessen, Uffe Harder og Jørgen Gustava Brandt. Hans favoritter blandt internationale billedkunstnerne var især maleren og digteren Paul Klee, den dadaistiske billedhugger, maler og digter Hans Arp – men også Hammershøi, Turner og Ben Nicholson. De har alle optrådt i Corydons bogstavdigte. F.eks. i digte som *Erindring om Arp* og *Tegning af Klee*:

Tegning af Klee

En sval byge af sfæriske tegn
landet på papirets
lille øde firkant,
berørt som af fuglefodder,
hoppende noder i buer og cirkler -
mod en måne som en kalkflage
bag frodig fantasivegetation,
holdt sammen af yppig tusch.

Men først den tørre musikalitet,
den strenge vækst under tegnet.
Her begynder en spæd tone
i det hvide felt -
den stiger længe, vider sig ud
mellem cirkler og buer,
følgende mange hoppende noders vej
mod melodi: længere udad,
stræbende, og længere ind
mod et rum af tæthed
og fast vævning,
mod dit sinds søjlegang
og din personlighedsløse higen -
mod den rene tone i dig selv,
som famler sig frem
mellem barske nodetegn,
mod det felt, som er vækst.

(Fra digtsamlingen Krybet og Sommerfuglen. 1958)

Nodens form

»at digte er at se - at se er at høre og smage« står der i et af Robert Corydons personlige notater. Frem bag tuschens streger og blyantens tegn dukker en knitrende tør musikalitet op, der viser at Corydon faktisk godt kan spille på sproget, udnytte bogstaver og tuschlinjer som noget konkret og musisk. Musikkens rolle som forbillede for Corydons kunst røber han selv i et essay om forbindelsen mellem maleri og digtning: »... jeg synes at høre Stravinskys klare, konstruktive,

Strandsø med mekanik ved kysten. 1966.

stringente og spændte Musik, naar jeg ser nogle af Klees Tegninger i fine, spæde Streger, indordnet under en streng analytisk Beherskelse.»

Musikken er ren form, der taler direkte til modtagerens sanse- og følelsesregister uden om sproget. Paul Klee var selv musiker og har ofte beskrevet sine billeder igennem analogier til musikken. I det musiske viderefører Robert Corydon faktisk selv Klees sammensætning af musikken og det visuelle. Det lyder lidt dunkelt, men kan siges mere simpelt – selvom Corydons digte langt fra er rytmiske eller musiske, vækkes alligevel ofte en fornemmelse af toner under læsningen. Frem for at arbejde med sprogets klang opnås »nodeeffekten« ved at beskrive musikken i dens figurative form og tegn, som man gør i partiturets nodetegn. Den musik der forekommer i Corydons digte er derfor altid noget visuelt, og ofte også tilstede i hans akvareller: »Der gives musik for øjet som for øre«, siger Asger Jorn i en af sine aforismer.

Bogstavets kunst

Corydon debuterede i 1950 med digtsamlingen *Hænderne*. Over de næste tre årtier følger ikke færre end 21 bogudgivelser. Efter *Hænderne* kommer *Fuglespor* (1952), *Landskab med Huse* (1953) og *Skrænten mod Havet* (1955). I løbet af disse digtsamlinger bliver ordene mere umiddelbare og billedsproget mere forfinet og simplificeret. Her er motiverne næsten altid hentet fra naturen. Endnu i digtsamlingen *Krybet og Sommerfuglen* (1958) er de fleste tekster skrevet på natursansninger, men samtidig bryder en række nye tendenser igennem. Der sker en demokratisering af digtets materialer og alt tilfældigt kan nu trækkes ind i digtets synsfelt, hvor tingene tilsammen danner et »trevlet billede« - som det hedder i indledningsdigtet til *Krybet og Sommerfuglen*.

Dadaisternes collage- og skrammelæstetik begynder også at dukke op i Corydons kunst. Med digtsamlingen *Frøgtbrevet* (1961) fortsætter den udvikling ved indgangen i tresserne. Fra 1961 til 1964 indtræder en pause i forfatterskabet, kun afbrudt af antologien *Synets Flod* (1963), med et af Corydons kunstfotografier på samlingens omslag. Et fotografi af en vindueskarm, som ofte er til stede i hans digtes udsyn, eller »malersynet« – et udtryk som Corydon selv brugte eksempelvis i et essay *Ved vinduet* fra 1957 i *Berlingske Aften*: »Der er lyrikere, som arbejder intenst med ordenes maleriske værdi. De er i den grad så malerisk-visuelt anlagt, at man maa læse mange af deres digte som malerier i ord. Naturbilledet – som ofte er motivet – er sat paa papiret med malerens sind – det sker som maleren sætter farveklatten paa lærredet.«

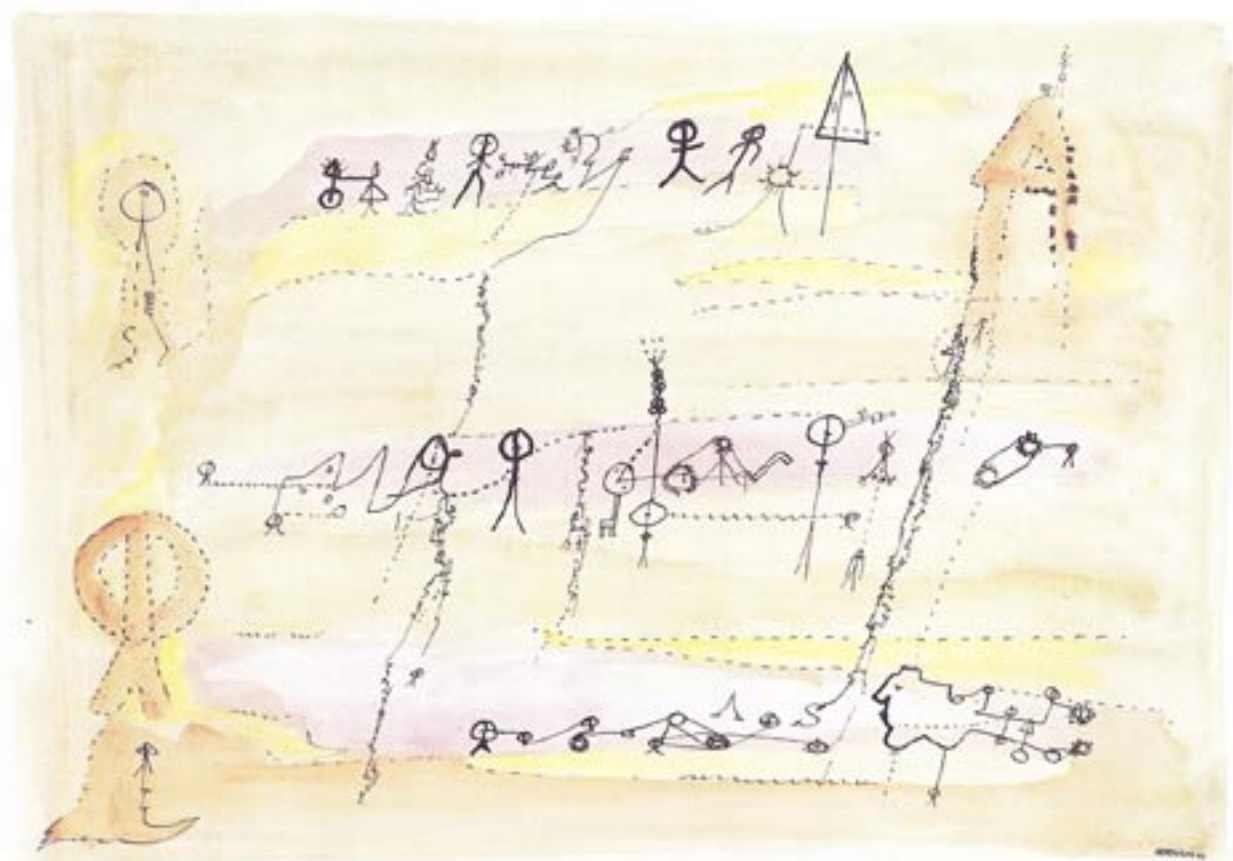
Udbredelsen

Med *Lukketid* (1964) forsøger Corydon sig for første og eneste gang med et romaneksperiment. *Lukketid* beskriver »filmiske skyl af tanker gennem hjernen«, skrives der i bogens bagsidetekst. I 1965 genoptager han digtningen, med samlingen *Karambolage*. Samme år breder Corydons flod sig endnu længere ud, med deltagelse i udstillingen POEX 65 (POesi-EXsperiment) i udstillingsbygningen Den Frie. Her samles en lang række af tidens billedkunstnere og digtere. Danske og svenske kunstnere mødes omkring fælles eksperimenter, på tværs af kunstarterne – inklusive musikken og lydkunsten. Til POEX 65 skabte Corydon en poesimaskine, desuden en skulptur af svajende støvsugerslanger og en digthonningkage med poetiske udtryk. Hvad eksperimenterne angår begrænsede Corydon sig dog hurtigt til den kvadratiske flade: »... jeg holder mig til min firkant. Det er utroligt, hvad man kan udtrykke indenfor en firkant, hvad enten man bruger ord eller farver,« udtalte han til en avis i 1970. I hans søgen efter billeder, der kan fungere som sprogløse oaser

Foto: Robert Corydons
Poesimaskine på EXPO
udstillingen 1965.

af poesi, bliver det oplagt at skele til den moderne kunst, fordi den, med hans egne ord, kan sige noget der ligger dybere end selve sproget: »Mange lyrikere har dette malersyn ... øjet er den linse, der registrerer verden, og ordene bruges ganske enkelt som maleriske rekvisitter til at skabe ... farve, lugt, rum, form og perspektiv i den virkelighed, der bør hæve sig plastisk fra papiret.« sagde Corydon i en radio-udsendelse han producerede for Danmarks Radio.

Mekanisk snit. 1966.

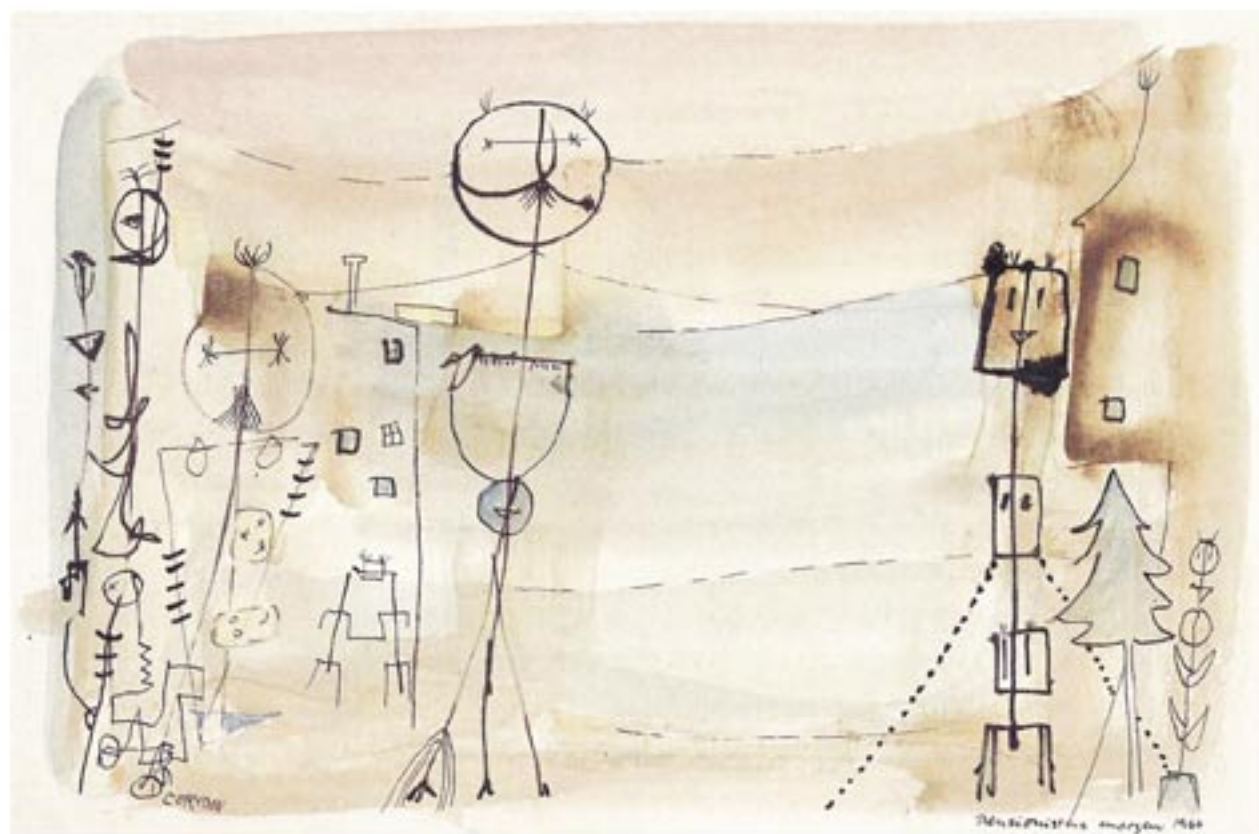
Rotér-og-rok-bare træer. 1966.

Akvarellerne bliver synlige

I 1967 blev Corydons akvareller vist for første gang på en separatudstilling på Helsingborgs Stadsbibliotek, med sammenkobling af hans akvareller, tegninger og digte. I den forbindelse udtaler han at: »Billedsynet er centralt i alt, hvad jeg laver. ... at digte – at skrive – er et arrangement af ord på papir, hvad enten de har et billedligt eller intellektuelt indhold. Samtidig kunne man tale om at læse et billede. Det er så fuldkomment naturligt, at jeg slet ikke forstår, at man taler så meget om kunstarterne.«

Der er en tydelig sammenhæng mellem mange af Corydons akvareller og hans digte. Konstruktioner som f.eks. alfabetets formede bogstaver, vinduer, cykler, fugle, fuglespor, fuglefødder, der udpeger sig selv som spor af skrift- og tegnbilleder. Fuglen bliver en form for tværæstetisk symbol på poesien i kunsten. Som en gennemgående skikkelse optræder fuglen hyppigt hos netop de kunstnere, der bevæger sig på tværs af kunstarterne. Fuglen har eksempelvis en hel central betydning hos Hans Arp og Paul Klee – som hos Carl-Henning Pedersen, Asger Jorn og andre af de danske spontan-abstrakte.

Ikke mindst i Corydons forfatterskab vrir det med poesiens fugle og deres fuglespor. Disse versioner af kragetæer dukker flere gange op i både hans digte, akvareller og det han kalder calligrapoetica. Det kræver meget at bryde sprogets grænser ned og forsøge sig med en direkte integration af ordet og billedkunsten. Alligevel kan det være en fordel at se tingene i sammenhæng: Da Corydon debuterede i 1950, var der allerede interessante forsøg i gang med at sammenhæfte digtningen og billedkunsten: Cobra-gruppen holdt stadig sammen. Deres grundbestræbelser gik også ud på at forene kunstarterne. Kernen bestod bl.a. af Asger Jorn og Christian Dotremont, men også Carl-Henning Pedersen og Ejler Bille var med. Fælles for Cobra-kunstnerne var ønsket om at ophæve grænserne for den enkelte

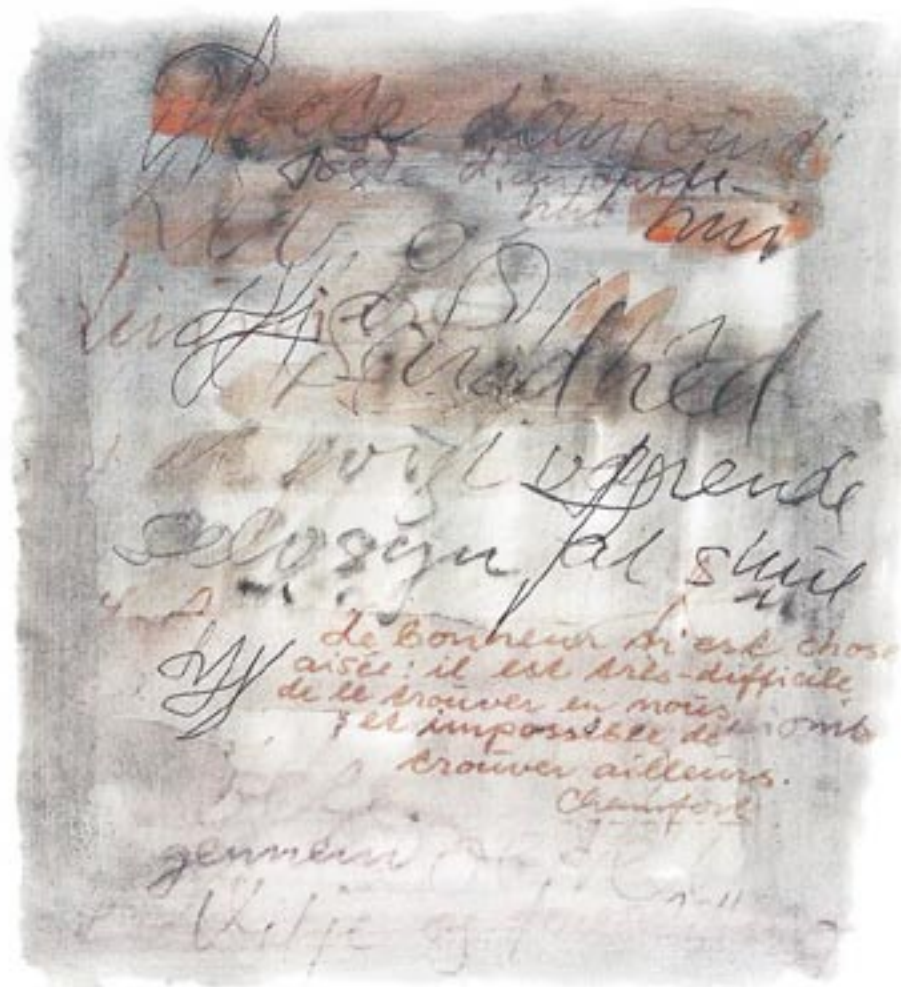
Pensionistens morgen. 1966.

kunstners udfoldelse og lade malere og digtere udfolde sig henover de eksisterende skranker. Faktisk er navnet Cobra ifølge Christian Dotremont's udlægning direkte udsprunget af det han betegner som »Dessin-mots«, som kan oversættes til »tegne-ord« eller »billed-ord«. Noget som tydeligt er beslægtet med Corydons calligrapoetica.

I 1967 udstillede Corydon også både akvareller, tegninger, digtsamlinger og manuskripter på biblioteker i Roskilde, Helsingør, Nørrebro, Nordsjællands Centralbibliotek og på Winthers Forlag. I 1969 deltog han i *Kunstnernes Efterårsudstilling*, og derefter havde han mange separatudstillinger, både i Danmark og i Sverige – frem til den sidste offentlige udstilling i Helsingør 1982. De fleste af Corydons akvareller har meget billedlige titler som fx *Prima Ballerina marionet*, *Passage før Panteon*, *Balance ved havet*, *Solnedgang i antenneskoven* og *Pensionistens morgen*. Forsøget på at være til stede i både poesiens og billedkunstens verden samtidig fortsættes også i Corydons digte. I 1968 kommer digtsamlingen *Ord til havet*, derefter *Cyklisten* (1970) og *Som om* (1976), der er ret forskellige, men fælles er, at alfabetiske bogstaver, fugle- og cykeltegninger er synlige i både digtene og i akvarellerne i perioden. Mellem digtsamlingerne og billedproduktionen kommer der også kortprosasamlingerne *Jeg var her næsten ikke* (1972) og *Bogstaver i græsset* (1974), der hverken i form eller indhold ligner noget andet i Danmark på dette tidspunkt.

Calligrapoetica

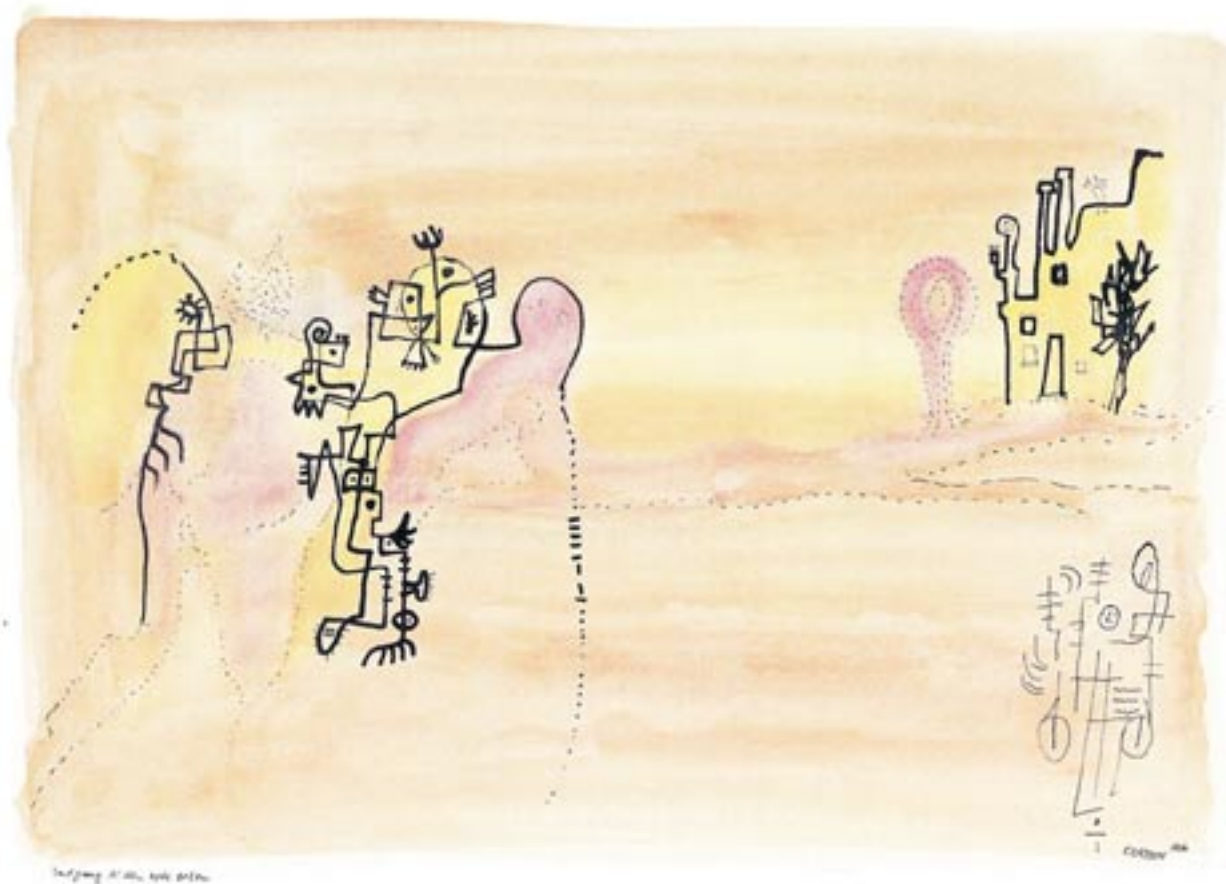
I 1968 og 1973 kom to genre-nyskabelser fra Corydons hånd. To samlinger med titlen *Calligrapoetica*. Det er direkte forsøg på at forene digtningen og billedkunsten, med kalligrafien som forbillede. Sproget forlades delvist til fordel for en blanding af kalligraferede tegn, tegninger, grafisk collage, kragetæer og håndskrevne sætninger

Calligrapoetica med citat af Chamfort. Uden år.

Skyens sorte plankton. 1966.

Indgang til den røde ørken. 1966.

på grænsen til det ulæselige og derfor rent visuelle. I Corydons radioforedrag *Bogstaver i Landskabet* fortæller han: »... man når ned til et nulpunkt og indser, at den poetiske oplevelse er ordløs – en oplevelse udenfor sproget, hvilket har ført mig til at arbejde med skriftprøver - nyopfundne tegn på papir – en søgen efter tegn uden for sprogets konformistiske struktur. Disse bestræbelser er foreløbig resulteret i to samlinger *Calligrapoetica*. De skal ses – ikke læses – i direkte forlængelse af min lyrik ...« I et calligrapoetica skal bogstaverne i stedet opleves som visuel materialitet, som »bøgestaver« frem for bogstaver. I et calligrapoetica-billede fra samlingen udgivet i 1968 står der: »Se inde i – bogstaver - det som forstås – som bøgestaver – udskåret til – genkendelsens – små glædelige lys – men her ikke – som mekaniske – glimt men som – man første gang – opfatter tegnet i – dets fyldte og hele – udtryk for ting – sådan er at læse – det at se.« Robert Corydon bestræbte sig allerede dengang på at rejse en parallel til vores nutidige forsøg på at forene ordet og billedet i elektroniske medier og virtual reality. I tresserne drømte han om at gøre brug af andre visualiserende medier end pennens og penslens. Det virker overraskende profetisk når han allerede i 1961 sagde i en avisartikel: »Jeg har tænkt paa, at der maa være en fremtid for lyrikken i TV. En dag maa den mand komme, der vil realisere det, man kan drømme om: at smelte ord, lyd og billede sammen i en form for filmisk rytme. Dagens digt i TV ...«

Afslutning

I livets sidste periode udsendte Corydon digtsamlingen *Noget i Luften* (1981) som egentlig rent tidsmæssigt indeholder digte skrevet i årene 1976 til 1978. I 1979 udkom digtsamlingen *En måde at dø på*. Det en af de mest barske digtsamlinger i moderne dansk lyrik. Robert Corydon havde fået konstateret en uhelbredelig kræftsygdom, og i resten af forfatterskabet tog han sine kunstværkers gamle tema-

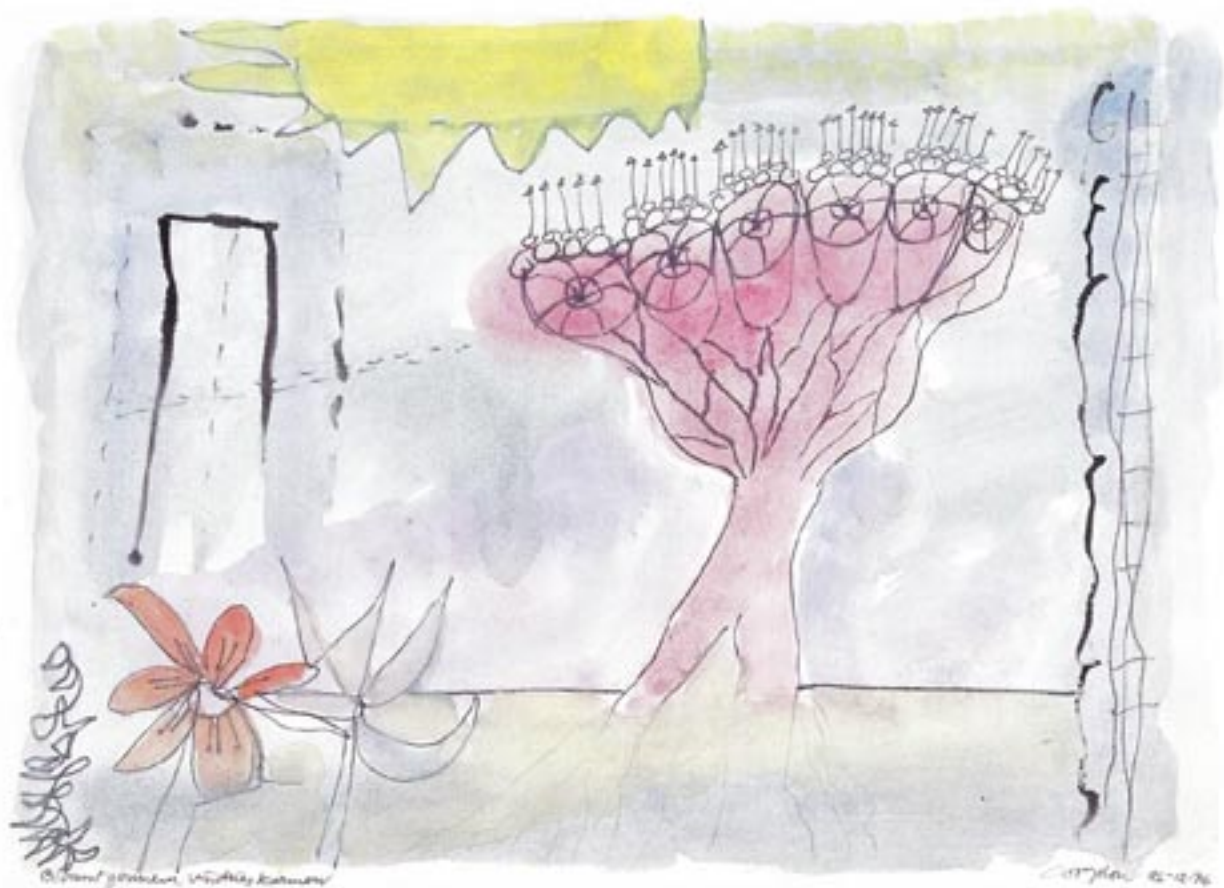
Tre rasende vejrmøller. Uden år.

er op til fornyet overvejelse. Det skete med bevidstheden om dødens nærvær. Han udviklede især beskrivelserne af sliddet og forgængelighedens skønhed, der også eksisterer i hans to sidste samlinger *Nedslidningen* (1981) og i *Til Smerten* (1984), den sidste udgives posthumt. Et digt fra *En måde at dø på* kan man vælge at betragte som Corydons nekrolog over sig selv. Men dette digt rummer også et håb om at billederne, skrevet ud som tegn, må finde grobund andre steder efter de har forladt digterens hænder:

Poetens død

Træt af ord og billeder,
af det, som binder
forestillinger sammen,
lader drømme hæve sig
fra papirets øde,
maner himle, stjerner,
den rammer lugt af angst,
og en gang til hvad
årstider kan byde på
af blomster, åbent hav
og marken fuld af spirer
med en ødsel sol,
som tænder alle skovens træer,
gør det svært at glide ned
i dette knokkelleje,
foret vådt med
oktobers gule løv.

(fra digtsamlingen *En måde at dø på*. 1979)

Blomst gennem vindueskarmen. 1976.

Udgivet af Silkeborg Kunstmuseum i forbindelse med udstillingen
Robert Corydon. Det var ordet ... 12. 3. - 22. 5. 2005

Tekst: Thomas Bidstrup Jeppesen

Tilrettelæggelse: Dorte Kirkeby Andersen

Foto: Lars Bay

© Gerda Corydon, Thomas Bidstrup Jeppesen og Silkeborg Kunstmuseum

Forsidens illustration: foto af Robert Corydon. Fotograf: Lüfti Özkök

Bagsidens illustration: Det var ordet ... calligrapoetica af Robert Corydon

ISBN 87-87932-88-1

Don't
can
I
of
you
at
to
the
the
order